Hyvinvointiala HALI ry

Lausunto
13.11.2023

Asia: HE 75/2023 vp

Tausta

Hyvinvointiala HALI ry:n jäsentyöantajien tuottamia asumisen sisältäviä palveluita tuotetaan laajasti esimerkiksi ikääntyneiden ympärivuorokautisessa hoivassa, vammaispalveluissa sekä mielenterveys- että päihdepalveluissa sekä lastensuojelussa. Valtaosa asiakkaista on eläkkeen saajan asumistuen saajia. Asumisen sisältäviä hoivapalveluita tuotetaan pääosin palveluiden järjestäjälle, eli hyvinvointialueille.

Hoivapalveluiden tuottajilla on pitkäaikaisia vuokrasopimuksia hoivakiinteistöjen omistajien kanssa. Vuokrankorotukset seuraavat suurelta osin elinkustannusindeksiä. Hoiva-asumisen vuokrasopimus solmitaan palveluntuottajan ja asukkaan välillä. Tavanomaisesta vuokrasuhteesta poiketen, vuokra sisältää sähkö-, lämmitys-, vesi- ja kiinteistön ylläpitokustannukset, mistä johtuen vuokrat ovat jo nykyisellään osin alikatteellisia.

Nykykäytännön mukaan on tavanomaista, että hoivapalvelutuottajan oikeus veloittaa vuokraa, on rajattu Kelan eläkkeensaajaan asumistuen maksimikorvaukseen. Mikäli asumisesta perittävä korvaus jäädytetään vuoden 2023 tasolle, siirtyy kansaneläkeindeksin jäädyttämisestä johtuva korotuspaine hoivan palveluhintoihin, mikä vaikeuttaa /vääristää hoivan tuottamistapojen kustannusvaikuttavuusvertailua. Palvelunhintojen nostot kuitenkin vaikuttaisivat suoraan Hyvinvointialueiden vuoden 2024 talousarvioon heikentävästi. Asiantuntijakuulemisessa 14.11. sosiaali- ja terveysvaliokunta pyysi arviota siitä, mikä olisi mainittujen hinnankorotusten taloudellinen vaikutus hyvinvointialueille.

Tärkeimmät huomiot laskelmasta

Keskimääräisen asukasvuokran on oletettu asettuvan väkiluvulla painotetun eläkkeensaajan asumistuen enimmäismäärän tasolle vuonna 2023. Tähän on päädytty, sillä ilman tätä oletusta laskelmaan jouduttaisiin arvioimaan myös sitä seikkaa, kuinka paljon keskimääräinen asukkaan maksama vuokra eroaa vuokran enimmäismääristä ja johtuuko mahdollinen ero siitä, että vuokrataso ei vielä tosiasiallisesti ole saavuttanut enimmäismäärää vai johtuuko mahdollinen erotus esimerkiksi asumistuen määräytymisperusteista. Nykytilanteessa on kuitenkin tavallista, että eläkkeensaajan asumistuen määräytymisperusteena oleva vuokra on jo valmiiksi alikatteellinen. Väkilukupainotukseen sisältyy epävarmuutta johtuen eri alueiden väestörakenteista ja kyseisten palveluiden peittävyydestä alueella.

Eri tahojen inflaatioennusteet seuraaville vuosille eroavat melko paljon toisistaan eikä koko ajanjaksolle ole saatavilla luotettavaa ennustetta. Inflaatioennusteena on käytetty vuoden 2024 indeksikorotuksen jälkeen EKP:n keskipitkän aikavälin inflaatio tavoitetta 2 %. Tämä osoittaa, että toimintatapa, jossa indeksin jäädytyksestä tehdään vuosittain oma hallituksen esityksensä, mahdollistaa paremmat vaikutusarvioinnit.

Asukasmäärään on laskettu vain sellaiset ikääntyneiden asumispalveluiden asukkaat, jotka ovat vuokrasuhteessa. Mukana laskelmassa siis ympärivuorokautinen tehostettu palveluasuminen sekä palveluasuminen. Luvut on kerätty Sotkanetistä. Asukasmäärän vuosikasvusta on kaksi eri skenaariota 0 % ja 2 %. Sotkanetin tietojen mukaan asukasmäärä on ollut viimevuosina laskussa, mutta ikärakenteesta johtuvasta palvelutarpeen kasvusta ja yhteisöllisen asumisen tavoitellusta lisäyksestä johtuen molemmat skenaariot ovat perusteltuja.

Yhtenä olettamana laskelmassa on se, että julkisen sektorin kiinteistökustannukset noudattavat myös elinkustannusindeksiä. Erilaisista kiinteistöjen rahoitusratkaisuista johtuen näin ei kuitenkaan välttämättä ole. Laskelma nojaa myös ajatukseen, ettei hyvinvointialue laskuta myöskään oman palveluntuotannon kohonneita kiinteistökustannuksia asukkailta kuin eläkkeensaajan asumistuen enimmäismäärään saakka. Eli oletuksena on asukkaiden yhdenvertainen asema palveluntuottajasta riippumatta.